

Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΕ: ΟΙ ΚΡΙΣΙΜΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ, ΟΙ ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ, Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Αντώνης Καραμπατζός

Καθηγητής Νομικής ΕΚΠΑ

Θεολόγος Μίντζας

Δικηγόρος

Κωνσταντίνος Σαραβάκος

Υποψήφιος Διδάκτορας Πανεπιστημίου Μακεδονίας,
επικεφαλής ερευνών στο Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η μελέτη εξετάζει την αποδοτικότητα του ελληνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης σε σύγκριση με τα κράτη μέλη της ΕΕ, βάσει της Έκθεσης CEPEJ (2023), αναλύοντας ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες όπως ο αριθμός δικαστών, οι χρόνοι εκδίκασης και τα ποσοστά εκκαθάρισης υποθέσεων. Παρουσιάζονται οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις που στοχεύουν στην αποτελεσματικότερη απονομή δικαιοσύνης καθώς και η αδυναμία τους να αντιμετωπίσουν τα υφιστάμενα δι-
αρθρωτικά προβλήματα. Παρά τον υψηλό αριθμό δικαστών, η δυσανάλογη κατα-
νομή τους, η έλλειψη διοικητικής υποστήριξης και η περιορισμένη ψηφιοποίηση επιβαρύνουν τη λειτουργία των δικαστηρίων, οδηγώντας σε καθυστερήσεις και χαμηλή αποδοτικότητα, ιδίως στον ποινικό τομέα. Η πολυνομία και η αστάθεια του νομικού πλαισίου προκαλούν την απόκλιση του ελληνικού συστήματος από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στην ταχύτητα απονομής δικαιοσύνης καθιστώντας αναγκαίες βαθιές θεσμικές παρεμβάσεις για την επιτάχυνση, τη διαφάνεια και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης προς τη δικαιοσύνη.

ABSTRACT

The study examines the efficiency of the Greek judicial system in comparison with EU member states, based on the CEPEJ Report (2023) by analyzing quantitative and qualitative indicators such as the number of judges, trial times, and case clearance rates. It presents recent reforms aimed at more efficient justice delivery, as well as their inability to address existing structural challenges. Despite the high number of judges, their disproportionate distribution, lack of administrative support, and limited digitization burden the functioning of the courts, leading to delays and low efficiency, especially in criminal cases. The regulatory inflation and instability of the legal framework perpetuate the Greek system's divergence from the European average in terms of the speed of justice, making deep institutional interventions necessary to accelerate transparency, and strengthening confidence in the justice system.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Δικαιοσύνη (CEPEJ) παρέχει ετησίως μία χρήσιμη βάση δεδομένων σχετικά με την αποδοτικότητα των συστημάτων δικαιοσύνης στα κράτη μέλη της ΕΕ.

Η Έκθεση αξιολογεί συστηματικά την *αποδοτικότητα* με βάση ορισμένους δείκτες, ωστόσο σε ορισμένα σημεία αναφέρεται και στην *αποτελεσματικότητα* με ποιοτικούς όρους. Για να γίνει ευχερώς αντιληπτή η διάκριση μεταξύ των δύο όρων, αρκεί να αναφερθεί εδώ το ακόλουθο χαρακτηριστικό παράδειγμα: ο μέσος χρόνος εκδίκασης μιας υπόθεσης στον πρώτο βαθμό είναι ένας ποσοτικός δείκτης που ανάγεται κατά κύριο λόγο στο πεδίο της *αποδοτικότητας*, ενώ η ποιότητα των αποφάσεων που εκδίδονται συνιστά έναν ποιοτικό δείκτη που ανάγεται κατά κύριο λόγο στο πεδίο της *αποτελεσματικότητας*. Στην παρουσίαση που ακολουθεί, δεν μένουμε μόνον στους δείκτες αποδοτικότητας, αλλά επιχειρούμε να προσφέρουμε και μία ποιοτική ερμηνεία των περιεχόμενων στην Έκθεση στοιχείων-δεικτών.

Μια τέτοια ανάλυση είναι απολύτως αναγκαία για την ελληνική περίπτωση. Δυστυχώς, σε πολύ μεγάλο βαθμό ο διάλογος με βάση τα δεδομένα αυτά στην Ελλάδα είναι φτωχός και οι δείκτες παραμένουν, σε σημαντικό βαθμό, αναξιοποίητοι. Σε αυτή την παρουσίαση επιχειρούμε να αναδείξουμε και να ερμηνεύσουμε επιλεγμένους αλλά σημαντικούς δείκτες αποδοτικότητας του ελληνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης, θέτοντας ως μέτρο σύγκρισης τις αντίστοιχες επιδόσεις των κρατών μελών της ΕΕ¹, με βάση τη δημοσίευση των σχετικών στοιχείων για το πιο πρόσφατο έτος, το 2023².

¹ Η σύγκριση γίνεται με αναφορά στη διάμεσο των κρατών μελών της ΕΕ. Η διάμεσος (στατιστικό μέτρο κεντρικής τάσης) αντιπροσωπεύει την τιμή που βρίσκεται στη μέση ενός συνόλου αριθμών. Συνεπώς, συγκρίνουμε την Ελλάδα με τη χώρα που τοποθετείται ακριβώς στο μέσο των επιδόσεων των 27 κρατών μελών της ΕΕ.

² CEPEJ, *Study on the judicial systems in the EU Member States – Country fiche (2023 data), General data, Efficiency, Judiciary at a glance in Greece*, διαθέσιμο στο [link](#) (τελευταία πρόσβαση 13.10.2025).

Οι αποκλίσεις ή συγκλίσεις που παρατηρούνται μπορούν να προσφέρουν έδαφος για έναν γόνιμο διάλογο σχετικά με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει το ελληνικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης σήμερα (και διαχρονικά), τις μεταρρυθμίσεις που γίνονται (ή δεν γίνονται), την αποδοτικότητα αυτών και την επίδρασή τους στο ελληνικό νομικό σύστημα, το κράτος δικαίου και την οικονομία. Άλλωστε, και οι τρεις αυτοί πυλώνες επηρεάζονται από τη λειτουργία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, όπως έχουν δείξει πολλές και σημαντικές μελέτες ιδίως στο πεδίο της οικονομικής ανάλυσης του δικαίου³.

Στο πρώτο μέρος του παρόντος παρουσιάζονται συνοπτικά οι πλέον πρόσφατες μεταρρυθμίσεις στον χώρο της ελληνικής δικαιοσύνης, συνοδευόμενες από μία σύντομη κριτική αξιολόγησή τους. Στο δεύτερο μέρος αναλύονται ορισμένοι κρίσιμοι δείκτες, όπως προκύπτουν από την Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, συνοδευόμενοι από μία συνοπτική αλλά ουσιαστική ερμηνευτική προσέγγιση. Τέλος, στο τρίτο μέρος παρατίθενται τα συμπεράσματά μας.

Προτού προχωρήσουμε όμως στην αναλυτική παρουσίαση, ας μας επιτραπεί εδώ μία τελευταία σημαντική παρατήρηση, η οποία συνδέεται με την προαναφερθείσα εισαγωγικά διάκριση μεταξύ αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας: Ένα από τα πλέον κρίσιμα ζητήματα, το οποίο δυστυχώς σπάνια αναδεικνύεται στον δημόσιο διάλογο, παραμένει η γενικευμένη έλλειψη διαφάνειας αναφορικά με τα αποτελέσματα και τους επιμέρους δείκτες στον τομέα της δικαιοσύνης. Παρότι δημοσιεύονται ορισμένα χρήσιμα δεδομένα και δείκτες, η εμβέλειά τους παραμένει περιορισμένη και τα στοιχεία είναι αποσπασματικά. Τα στοιχεία αυτά εστιάζουν κυρίως σε ποσοτικούς δείκτες αποδοτικότητας, όπως ο αριθμός των υποθέσεων, ο μέσος εκτιμώμενος χρόνος επίλυσής τους, το ποσοστό εκκαθάρισής τους, οι χρόνοι διεκπεραίωσης και οι διαθέσιμοι πόροι. Ωστόσο, απουσιάζει σε μεγάλο βαθμό η ποιοτική αξιολόγηση της απονομής της δικαιοσύνης, η οποία είναι εξίσου –αν όχι περισσότερο– ουσιώδης για την αποτίμηση της λειτουργίας του συστήματος. Το ελληνικό κράτος εξακολουθεί να μην καταγράφει με συστηματικό και οργανωμένο τρόπο βασικά στατιστικά δεδομένα που αφορούν τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος⁴. Σε κάθε περίπτωση, η συγκέντρωση και αξιολόγηση τέτοιων δεδομένων –ιδίως σε ένα τόσο σύνθετο και πολυπαραγοντικό πεδίο, όπως είναι η δικαιοσύνη–, καθώς και η δημόσια και ελεύθερη πρόσβαση σε αυτά αποτελούν το πρώτο και *sine qua non* βήμα για κάθε σοβαρή και τεκμηριωμένη προσπάθεια μεταρρύθμισης στο νευραλγικό αυτό πεδίο.

³ Βλ. ενδεικτικά S. Djankov/R. La Porta/F. Lopez-de-Silanes/A. Shleifer, *Courts*, The Quarterly Journal of Economics 118(2) 2003, σελ. 453-517· R. La Porta/F. Lopez-de-Silanes/A. Shleifer/R. W. Vishny, *Law and Finance*, Journal of Political Economy, 106(6) 1998, σελ. 1113-1155· D. C. North, *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, 1990· D. Rodrik/A. Subramanian/F. Trebbi, *Institutions Rule: The Primacy of Institutions over Geography and Integration in Economic Development*, Journal of Economic Growth, 9(2) 2004, σελ. 131-165.

⁴ Τέτοια δεδομένα θα μπορούσαν να είναι ο μέσος χρόνος εκδίκασης ανά είδος υπόθεσης και βαθμό δικαιοδοσίας, ο αριθμός και οι λόγοι αναβολών εκδίκασης, η κατανομή ανά είδος διαφοράς, τα ποσοστά απόρριψης αγωγών για τυπικούς ή ουσιαστικούς λόγους, οι προβαλλόμενοι ισχυρισμοί και το ποσοστό επιτυχίας αυτών, τα ποσοστά αποδοχής και απόρριψης ισχυρισμών, ο βαθμός επιτυχίας στον δεύτερο βαθμό, ο αριθμός των διαφορών που επιλύονται εξωδικαστικά, ο αριθμός και η έκβαση προσωρινών και ασφαλιστικών μέτρων, ο μέσος χρόνος της ποινικής προδικασίας, η δικαστική κατάληξη των ποινικών διώξεων, τα ποσοστά παραγραφών, τα ποσοστά καταδίκης και αθώωσης, ο αριθμός υποθέσεων ανά δικαστή κ.ά.

II. ΟΙ ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ: ΜΙΑ ΣΥΝΟΨΗ

Τα τελευταία χρόνια έχουν επιχειρηθεί αρκετές αλλαγές στον τομέα της δικαιοσύνης, οι οποίες στοχεύουν στην καλύτερη και ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης στη χώρα, ενόψει των έντονων προβλημάτων που διαπιστώθηκαν ιδίως κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Οι αλλαγές αυτές περιστρέφονται γύρω από τρεις βασικούς άξονες: την αναδιοργάνωση του δικαστικού χάρτη της χώρας, την εισαγωγή ψηφιακών εργαλείων στην απονομή της δικαιοσύνης και τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των δικαστών και των δικαστηρίων.

Η πλέον πρόσφατη και πολυσυζητημένη πρωτοβουλία υπήρξε η ψήφιση του ν. 5108/2024 (ΦΕΚ Α' 65/02.05.2024), ο οποίος αφορά τον Νέο Δικαστικό Χάρτη. Ο Νέος Δικαστικός Χάρτης, μέσω της ανακατανομής των δικαστικών εδρών και την ενίσχυση του δυναμικού των Πρωτοδικείων με εκατοντάδες Ειρηνοδίκες, αποσκοπεί στην επιτάχυνση της εκδίκασης των υποθέσεων στον πρώτο βαθμό. Το αν θα επιτευχθεί, εν τέλει, ο σκοπός αυτός εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από την ομαλή ένταξη των Ειρηνοδικών στο δικαστικό σώμα των Πρωτοδικών και την ορθολογική κατανομή των υποθέσεων στους δικαστές. Από εκεί και πέρα, ο περαιτέρω εξορθολογισμός του δικαστικού χάρτη μέσω της κατάργησης κάποιων Πρωτοδικείων και Εφετείων δεν προχώρησε, καθώς φαίνεται ότι συνάντησε έντονες τοπικές και πολιτικές αντιδράσεις.

Σε παρόμοιο πλαίσιο κινήθηκε και η ψήφιση του ν. 5028/2023 (ΦΕΚ Α' 54/10.03.2023), ο οποίος έθεσε τις βάσεις για τη λειτουργία των δικαστικών γραφείων τηλεματικής και τη διενέργεια τηλεματικών συνεδριάσεων στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια. Το εν λόγω θεσμικό πλαίσιο εισήγαγε τη δυνατότητα απομακρυσμένης σύνδεσης όλων των παραγόντων της δίκης (διαδίκων, δικηγόρων, μαρτύρων και πραγματογνωμόνων), με σκοπό να συμβάλει στην αποσυμφόρηση των φυσικών αιθουσών και στην εν γένει επιτάχυνση της διαδικασίας απονομής της δικαιοσύνης. Η πρόβλεψη για ηλεκτρονική ανάρτηση εκθεμάτων και η ενίσχυση της προσβασιμότητας των διαδίκων στις διαδικασίες σηματοδοτούν μία σταδιακή ψηφιοποίηση του διοικητικού δικαστικού μηχανισμού⁵. Γενικότερα, πάντως, η ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης παραμένει αρκετά ελλιπής και οπωσδήποτε δεν προχωρά όσο γρήγορα επιτάσσουν οι συνθήκες. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία για το 2024, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 25η θέση μεταξύ των 27 κρατών μελών της ΕΕ στον δείκτη «Δικονομικοί κανόνες που επιτρέπουν τη χρήση ψηφιακής τεχνολογίας στα δικαστήρια σε αστικές/εμπορικές, διοικητικές και ποινικές υποθέσεις». Ο δείκτης αυτός αποτυπώνει το κατά πόσο το εθνικό δικονομικό πλαίσιο επιτρέπει τη χρήση τεχνολογιών εξ αποστάσεως επικοινωνίας –όπως η τηλεδιάσκεψη– από διάφορους εμπλεκόμενους (λ.χ. δικαστές, διαδίκους, εισαγγελείς) κατά τη διάρκεια των διαδικασιών, καθώς και το αν αναγνωρίζεται ρητά η αποδοχή ψηφιακών αποδεικτικών μέσων. Παράλληλα, σύμφωνα με τον δείκτη «Χρήση ψηφιακής τεχνολογίας από τα δικαστήρια και τις εισαγγελικές αρχές», η Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση στην ΕΕ. Ο συγκεκριμένος δείκτης αξιολογεί τη χρήση ψηφιακών εργαλείων στην πράξη, διακρίνοντας

⁵ Όπως σημειώνει σχετική μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας, η ψηφιοποίηση του δικαστικού συστήματος συνδέεται και με τη διαφάνεια του δικαστικού συστήματος. Βλ. σχετικά R. Maroz/O. Popova/S. Satizábal Acosta, *Digitizing Court Systems: Benefits and Limitations*, World Bank, Global Indicators Briefs No. 25, 22.12.2023, διαθέσιμο στο [link](#) (τελευταία πρόσβαση 04.10.2025).

ανάμεσα στα δικαστήρια και τις εισαγγελικές υπηρεσίες. Το γεγονός πως η Ελλάδα υστερεί σε αυτούς τους δύο δείκτες σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ καταδεικνύει, τόσο σε θεσμικό όσο και σε λειτουργικό επίπεδο, ότι η μέχρι στιγμής ενσωμάτωση και αξιοποίηση ψηφιακών τεχνολογιών στο σύστημα απονομής της δικαιοσύνης υπολείπεται σημαντικά των σχετικών επιτακτικών αναγκών και απέχει από το να συνεισφέρει όπως θα μπορούσε στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του δικαστικού συστήματος.

Σημαντική υπήρξε και η ψήφιση του ν. 5197/2025 (ΦΕΚ Α' 76/16.05.2025), ο οποίος αφορά την αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών. Οι προβλέψεις του νόμου περιλαμβάνουν την αναβάθμιση του τρόπου εισαγωγής και εκπαίδευσης των υποψηφίων δικαστικών λειτουργών, την κατάργηση της κατεύθυνσης των Ειρηνοδικών, καθώς και την ενίσχυση της στελέχωσης των δικαστηρίων με την υιοθέτηση πιο ευέλικτων και αποδοτικών διαδικασιών διορισμού. Η αναμόρφωση της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών αποτελεί κρίσιμο βήμα για την ανανέωση και αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού της δικαιοσύνης. Μεγάλη σημασία, όμως, έχει η διασφάλιση διαδικασιών ουσιαστικής αξιολόγησης εντός της Σχολής, καθώς και η ουσιαστική ανανέωση του προγράμματος σπουδών και ιδίως ο εμπλουτισμός του με οικονομικά μαθήματα (όπως μαθήματα μικρο/μακροοικονομίας, χρηματοοικονομικών και οικονομικής συμπεριφοράς), έτσι ώστε να έχει σύγχρονο και καινοτόμο χαρακτήρα και κυρίως να ακολουθεί τις σύγχρονες συναλλαγές, διεθνείς τάσεις και διεθνή πρότυπα.

Τέλος, στο πλαίσιο των σημαντικών θεσμικών μεταρρυθμίσεων στη Δικαιοσύνη που πρέπει να συζητηθούν και συνεχονται στενά με το κράτος δικαίου, εντάσσεται και ο ν. 5123/2024 (ΦΕΚ Α' 109/19.07.2024). Ο νόμος αυτός, σε συμμόρφωση με σχετικές επανειλημμένες και έντονες αιτιάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προβλέπει στο άρθρο 27 τη διατύπωση γνώμης για την επιλογή των Προέδρων και των Αντιπροέδρων των τριών ανώτατων δικαστηρίων της χώρας (του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου), καθώς και του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου από τις Ολομέλειες των Ανωτάτων Δικαστηρίων, κατόπιν σχετικής μυστικής ψηφοφορίας μεταξύ των μελών τους. Το βήμα αυτό επιδοκιμάστηκε από το μεγαλύτερο τμήμα του νομικού κόσμου και γέννησε εύλογες προσδοκίες προς την κατεύθυνση ενίσχυσης της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης από τον εναγκαλισμό της εκτελεστικής εξουσίας. Και πάλι, βεβαίως, η τελική απόφαση για τις σχετικές επιλογές λαμβάνεται, σύμφωνα με το Σύνταγμα (άρθρο 90 παρ. 5), από το Υπουργικό Συμβούλιο. Επειδή δε η γνώμη των Ολομελειών δεν μπορεί, κατά το ισχύον Σύνταγμα, παρά να είναι απλή (μη δεσμευτική), το Υπουργικό Συμβούλιο μπορεί, θεωρητικά, να επιλέξει και άλλα πρόσωπα, πέρα από τα προταθέντα. Πάντως, όπως υποστηρίχθηκε ευρέως στη θεωρία, στην πράξη η γνώμη των Ολομελειών δεν μπορεί παρά να έχει ιδιαίτερη βαρύτητα για τη μεταγενέστερη κρίση του Υπουργικού Συμβουλίου.

Εν κατακλείδι: Οι πρόσφατες αλλαγές στη λειτουργία της δικαιοσύνης, όπως συνοπτικά περιγράφονται ανωτέρω, αναμένεται να βελτιώσουν ορισμένους από τους δείκτες που καταγράφονται στην Έκθεση CEPEJ (όπως λ.χ. ο αριθμός δικαστών και η κατανομή των δικαστών ανά δικαιοδοτικό βαθμό –βλ. κατωτέρω Γράφημα 1 και 2), αλλά και να επηρεάσουν σε κάποιον βαθμό την αποτελεσματικότητα και την ποιότητά της. Ωστόσο, το εύρος και η πραγματική αποτελεσματικότητα αυτής της επίδρασης θα αποδειχθούν στην πράξη. Ειδικά δε ως προς τον τρόπο επιλογής της ηγεσίας της

Δικαιοσύνης, ζήτημα εξόχως σημαντικό για την ποιότητα όχι μόνο της δικαιοσύνης αλλά της ίδιας της δημοκρατίας μας, η πρώτη εφαρμογή του νέου ν. 5123/2024 από την Κυβέρνηση διέψευσε τις προσδοκίες που είχαν δημιουργηθεί. Στην πρόσφατη επιλογή ιδίως των Αντιπροέδρων του Αρείου Πάγου, η γνώμη της Ολομέλειας του Ανωτάτου Δικαστηρίου δεν ακολουθήθηκε από την Κυβέρνηση σε μεγάλο βαθμό, και μάλιστα χωρίς αιτιολόγηση για τις αποκλίσεις που σημειώθηκαν. Το γεγονός αυτό προκάλεσε, όπως αναμενόταν, την έντονη αντίδραση δικαστικών ενώσεων και εκπροσώπων του νομικού κόσμου της χώρας, μπορεί δε να πιθανολογηθεί ότι η πρώτη εφαρμογή του μέτρου με τον συγκεκριμένο αυτό τρόπο θα απασχολήσει και τα ευρωπαϊκά όργανα.

III. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΚΘΕΣΗΣ CEREJ

1. ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ: ΟΙ ΑΡΙΘΜΟΙ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

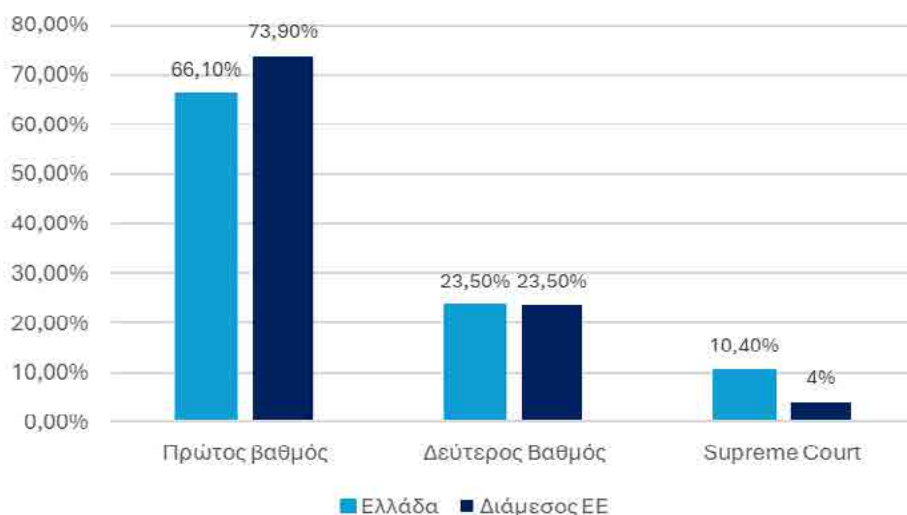
Α. Ένας σημαντικός δείκτης της Έκθεσης για την ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης είναι ο αριθμός των δικαστών, ο οποίος παραμένει αναλογικά υψηλότερος από τη διάμεσο της ΕΕ. Μάλιστα, αυτή η δυσαναλογία έχει αυξηθεί σημαντικά από το 2019 μέχρι το 2023 (Γράφημα 1). Η περίφημη Έκθεση Πισσαρίδη εντόπιζε το πρόβλημα στην αναποτελεσματική-ανορθολογική κατανομή των δικαστών στους διάφορους βαθμούς: το ποσοστό των δικαστών που μέχρι πρότινος υπηρετούσε στον πρώτο βαθμό είναι χαμηλότερο στην Ελλάδα σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ.

Πιο συγκεκριμένα, η κατανομή των δικαστών στον πρώτο βαθμό είναι σχεδόν 8 ποσοστιαίες μονάδες μικρότερη από τη διάμεσο της ΕΕ (Γράφημα 2). Δεδομένου δε ότι «οι περισσότερες δίκες λαμβάνουν χώρα στον πρώτο βαθμό, ένα χαμηλότερο ποσοστό δικαστών στον βαθμό αυτό συνεπάγεται μεγαλύτερες καθυστερήσεις για το σύνολο του συστήματος» (Έκθεση Πισσαρίδη, σελ. 57). Με την ενίσχυση, τώρα, των Πρωτοδικείων από εκατοντάδες Ειρηνοδίκες η αναλογία αυτή αναμένεται να βελτιωθεί σημαντικά.

Γράφημα 1. Αριθμός δικαστών ανά 100.000 κατοίκους

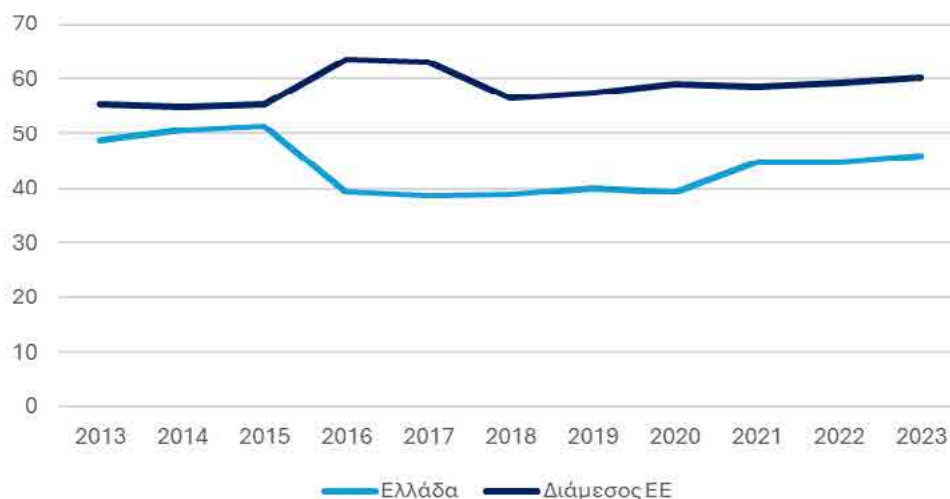
Γράφημα 2. Κατανομή δικαστών ανά δικαιοδοτικό βαθμό, 2023

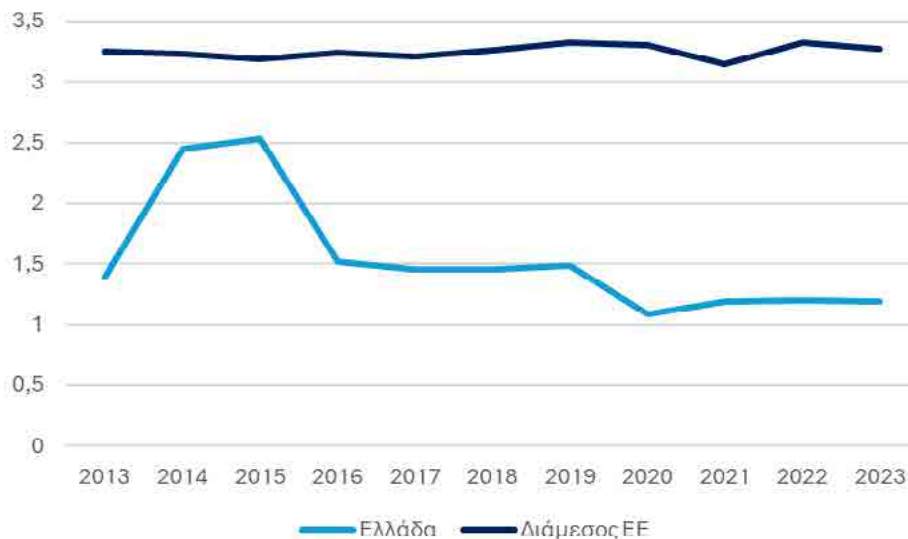

Β. Η κατάσταση αντιστρέφεται, όπερ καταδεικνύει και την ένταση του προβλήματος, στον αριθμό του προσωπικού για την υποστήριξη των δικαστών. Εκεί η Ελλάδα διαθέτει διαχρονικά μικρότερο αριθμό (ανά 100.000 κατοίκους) υπαλλήλων για να υποστηρίξει το έργο των δικαστών. Από το 2021 παρατηρείται μία μικρή αύξηση για την Ελλάδα, η οποία, ωστόσο, δεν είναι αρκετή για να επαναφέρει την αναλογία στο υψηλότερο σημείο της, το 2015 (Γράφημα 3).

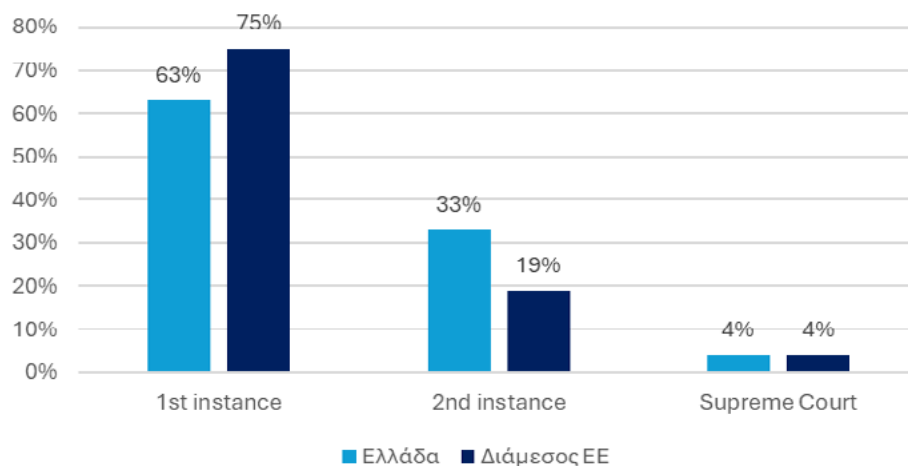
Στο Γράφημα 4, η αναλογία προσωπικού προς δικαστές (σε κάθε δικαστή αντιστοιχεί περίπου 1 διοικητικός υπάλληλος, ενώ στην ευρωπαϊκή διάμεσο αντιστοιχούν 3 υπάλληλοι ανά δικαστή) είναι αποκαλυπτική για την πενιχρή διοικητική υποστήριξη των δικαστών, η οποία συχνά οδηγεί τους τελευταίους να ασχολούνται και με ζητήματα γραμματειακής φύσεως, γεγονός που επηρεάζει ευθέως τον χρόνο και κατ' επέκταση την ποιότητα απονομής της δικαιοσύνης.

Γράφημα 3. Αριθμός διοικητικού προσωπικού (εξαιρουμένων δηλ. των δικαστών) ανά 100.000 κατοίκους

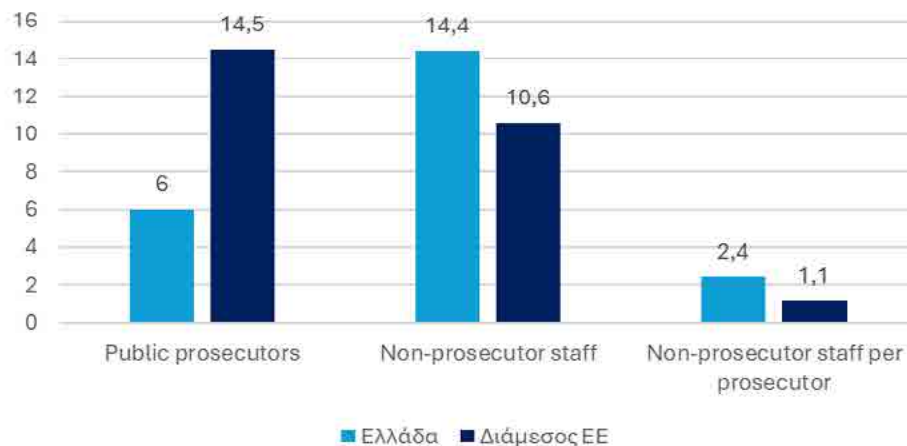
Γράφημα 4. Αναλογία διοικητικού προσωπικού προς δικαστές

Γ. Όσον αφορά την κατανομή των εισαγγελικών λειτουργιών ανά βαθμό, παρατηρείται εκ νέου μια σημαντική δυσαναλογία μεταξύ Ελλάδας και διάμεσου της ΕΕ, η οποία είναι ακόμη πιο έντονη συγκριτικά με αυτή των δικαστών. Συγκεκριμένα, στον πρώτο βαθμό, η Ελλάδα διαθέτει το 63% του συνόλου των εισαγγελέων της, ποσοστό που υπολείπεται κατά 12 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ. Αντιστρόφως, στον δεύτερο βαθμό, η Ελλάδα εμφανίζεται να υπερτερεί, παρουσιάζοντας αναλογικά αυξημένη συγκέντρωση εισαγγελέων σε σχέση με την ευρωπαϊκή διάμεσο (Γράφημα 5).

Γράφημα 5. Κατανομή εισαγγελέων ανά βαθμό, 2023

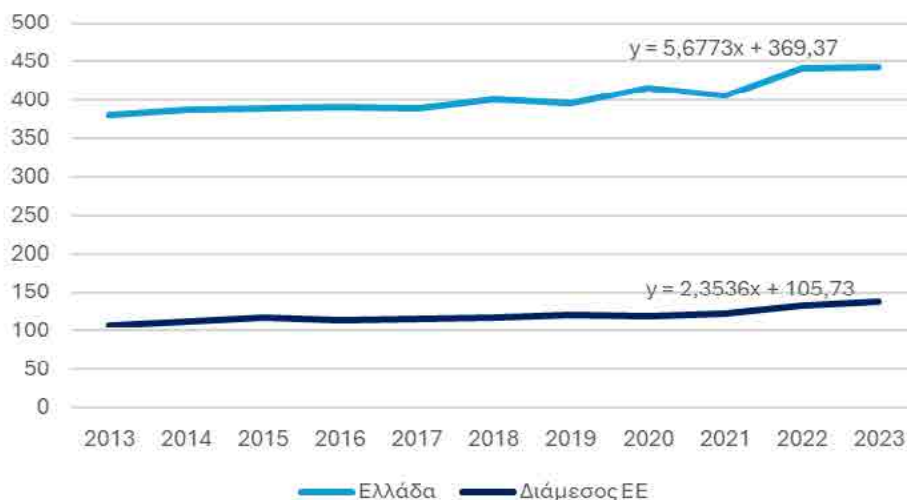
Δ. Θετική απόκλιση παρατηρείται στην αναλογία προσωπικού και εισαγγελέων, χαρακτηριστικό όμως που οφείλεται στο γεγονός ότι στην Ελλάδα υπάρχει έλλειμμα εισαγγελέων σε σχέση με την ΕΕ (υπερδιπλάσια διαφορά) και έτσι εμφανίζεται αυξημένος ο αριθμός των υπαλλήλων, με την αναλογία να είναι 2,4 υπάλληλοι ανά εισαγγελέα για την Ελλάδα και 1,1 αντίστοιχα για την ΕΕ (ανά 100.000 κατοίκους).

Γράφημα 6. Αναλογία εισαγγελέων ανά 100.000 κατοίκους, 2023

Ε. Ως προς τον αριθμό των δικηγόρων, η Ελλάδα σταθερά και διαχρονικά υπερβαίνει σημαντικά το αντίστοιχο μέγεθος σε επίπεδο ΕΕ (κατά περίπου άνω του 200% –και εδώ η σχετική μέτρηση γίνεται με βάση την αναλογία ανά 100.000 κατοίκους), με τον ετησίως παραγόμενο αριθμό δικηγόρων από τις διάφορες νομικές σχολές, εντός και εκτός της χώρας, ενδεχομένως να αποτελεί ένα πληθωριστικό πρόβλημα. Μάλιστα, από την κλίση της ευθείας (βλ. συντελεστή x της εξίσωσης παλινδρόμησης) παρατηρούμε ότι στην Ελλάδα ο αριθμός αυξάνεται με μεγαλύτερο ρυθμό (κατά περίπου 5,6 μονάδες ετησίως), σε σχέση με την αύξηση σε επίπεδο ΕΕ (κατά περίπου 2,3 μονάδες ετησίως, Γράφημα 7).

Γράφημα 7. Δικηγόροι ανά 100.000 κατοίκους, 2023

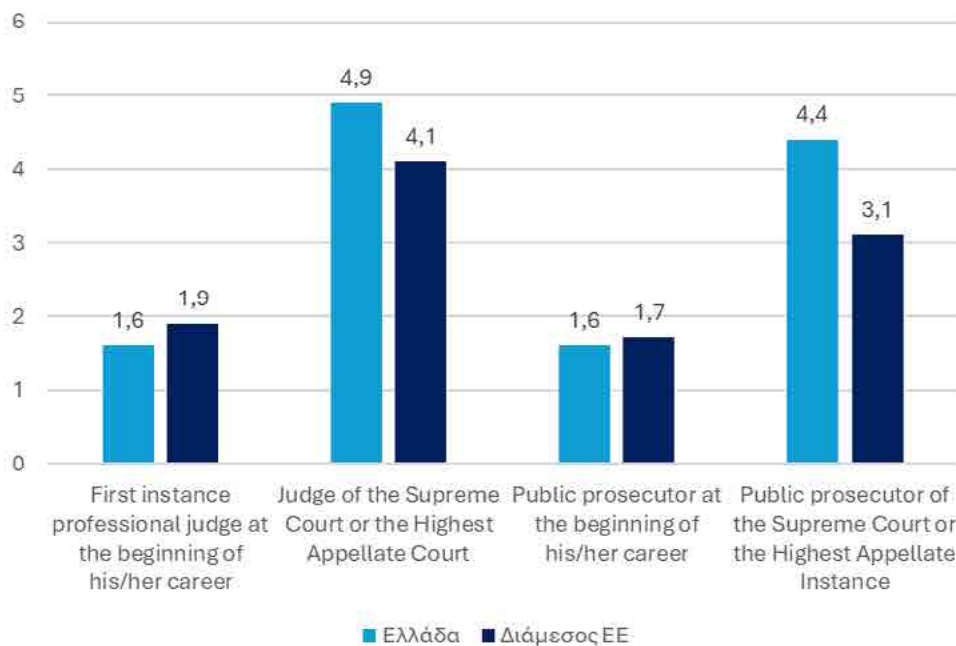
ΣΤ. Τέλος, οι αμοιβές των δικαστών λειτουργών στην Ελλάδα παρουσιάζουν μια σύνθετη εικόνα σε σχέση με την ΕΕ, όταν εξετάζονται ως αναλογία προς τον μέσο ετήσιο μισθό στη χώρα.

Για τους δικαστές πρώτου βαθμού στην αρχή της σταδιοδρομίας τους, η αναλογία στην Ελλάδα ανέρχεται στο 1,6, ενώ ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός μέσος όρος είναι 1,9. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ότι οι νεοδιοριζόμενοι δικαστές στην Ελλάδα σε σύγκριση με τον μέσο εργαζόμενο αμείβονται αναλογικά λιγότερο σε σχέση με τους συναδέλφους τους στην ΕΕ. Παρόμοια εικόνα παρατηρείται και στους εισαγγελείς πρώτου βαθμού, όπου η αναλογία στην Ελλάδα είναι 1,6 έναντι 1,7 στη διάμεσο της ΕΕ, καταγράφοντας μια μικρότερη μεν, αλλά υπαρκτή υστέρηση.

Η εικόνα διαφοροποιείται σημαντικά στους ανώτατους βαθμούς της ιεραρχίας. Οι ανώτατοι δικαστές στην Ελλάδα εμφανίζουν αναλογία 4,9, δηλαδή λαμβάνουν σχεδόν πενταπλάσιο ετήσιο μισθό σε σύγκριση με τον μέσο εργαζόμενο στην Ελλάδα. Η τιμή αυτή υπερβαίνει τη διάμεσο της ΕΕ, που ανέρχεται στο 4,1, γεγονός που φανερώνει ιδιαίτερα ενισχυμένες αποδοχές στα ανώτατα δικαστικά κλιμάκια της χώρας. Το ίδιο ισχύει και για τους ανώτατους εισαγγελείς, με αναλογία 4,4 στην Ελλάδα έναντι 3,1 στη διάμεσο ΕΕ (Γράφημα 8).

Η διαφορά αυτή αναδεικνύει μια αξιοσημείωτη ιδιομορφία της ελληνικής δικαιοσύνης: ενώ οι αποδοχές κατά την είσοδο στο δικαστικό και εισαγγελικό σώμα κινούνται κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, οι αποδοχές στους ανώτατους βαθμούς υπερβαίνουν αισθητά τις ευρωπαϊκές τιμές, υποδηλώνοντας μεγαλύτερη ανισότητα ή καθυστέρηση στην οικονομική εξέλιξη εντός του κλάδου.

Γράφημα 8. Αναλογία μεικτών ετήσιων αποδοχών δικαστών και εισαγγελέων σε σχέση προς μέσο ετήσιο μισθό, 2023

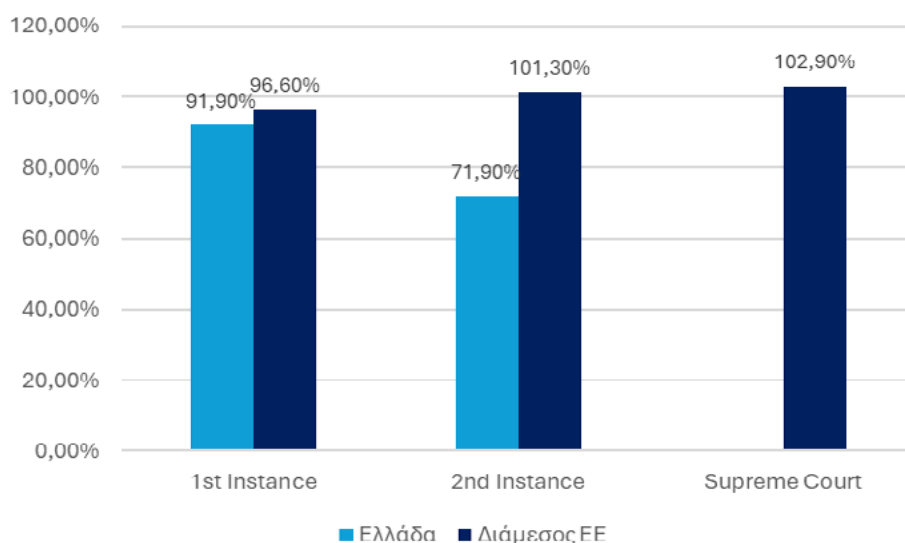
2. Η ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΑΠΟΝΟΜΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ: ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΕΙΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕΣΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΕΚΔΙΚΑΣΗΣ

A. Η ανάλυση των δεικτών σχετικά με το ποσοστό εκκαθάρισης υποθέσεων και τον μέσο χρόνο εκδίκασης σε σύγκριση με τα αντίστοιχα επίπεδα στην ΕΕ, φανερώνει τη σημαντική υστέρηση του ελληνικού συστήματος απονομής της δικαιοσύνης με όρους αποδοτικότητας.

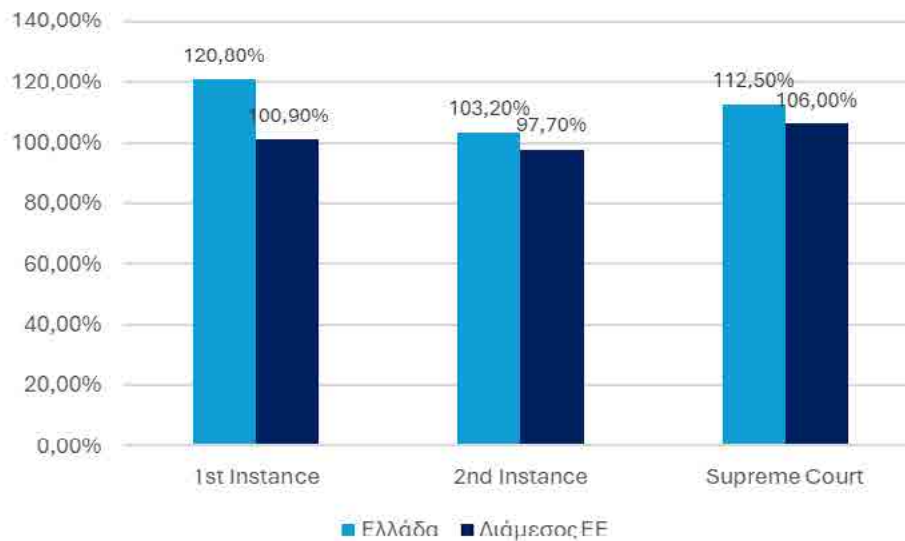
Στον τομέα των αστικών και εμπορικών διαφορών, η Ελλάδα εμφανίζει σημαντική υστέρηση. Στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας, το ποσοστό εκκαθάρισης υποθέσεων ανέρχεται σε 91,9%, υπολειπόμενο της διάμεσου ΕΕ που φτάνει το 96,6%, στοιχείο που υποδηλώνει ότι ο αριθμός των εκκαθαρισμένων υποθέσεων είναι μικρότερος από τον αριθμό των εισερχόμενων. Ακόμη εντονότερη είναι η υστέρηση στον δεύτερο βαθμό, όπου η Ελλάδα καταγράφει ποσοστό μόλις 71,9%, σε αντίθεση με την αντίστοιχη επίδοση σε επίπεδο ΕΕ η οποία φτάνει το 101,3% και το στοιχείο αυτό μαρτυρεί σταθερή συσσώρευση εκκρεμοτήτων. Για τον Άρειο Πάγο δεν παρέχονται στοιχεία, ενώ η αντίστοιχη επίδοση σε επίπεδο ΕΕ ανέρχεται στο 102,9% (Γράφημα 9).

Αξίζει δε να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με την Έκθεση, οι νέες αστικές και εμπορικές υποθέσεις υπολείπονται της αντίστοιχης διαμέσου της ΕΕ (1,37 νέες υποθέσεις ανά 100 κατοίκους έναντι 1,89). Συνεπώς, το ζήτημα δεν εντοπίζεται στον όγκο των εισερχόμενων υποθέσεων.

Γράφημα 9. Ποσοστό εκκαθάρισης υποθέσεων αστικών και εμπορικών διαφορών

B. Αντιθέτως, στον τομέα της διοικητικής δικαιοσύνης, η εικόνα είναι σημαντικά καλύτερη. Η Ελλάδα επιτυγχάνει ποσοστό εκκαθάρισης υποθέσεων της τάξης του 120,8% στον πρώτο βαθμό και 103,2% στον δεύτερο, ξεπερνώντας τη διάμεσο της ΕΕ (100,9% και 97,7% αντίστοιχα), ενώ και στο Συμβούλιο της Επικρατείας (για το οποίο, σε αντίθεση προς τον Άρειο Πάγο, υφίστανται διαθέσιμα στοιχεία) το ποσοστό φτάνει το 112,5%, έναντι 106% στην ΕΕ. Τα στοιχεία αυτά φανερώνουν μια ενθαρρυντική δυναμική λειτουργίας της δικαιοσύνης στον ρυθμό εκδίκασης των διοικητικών υποθέσεων (Γράφημα 10).

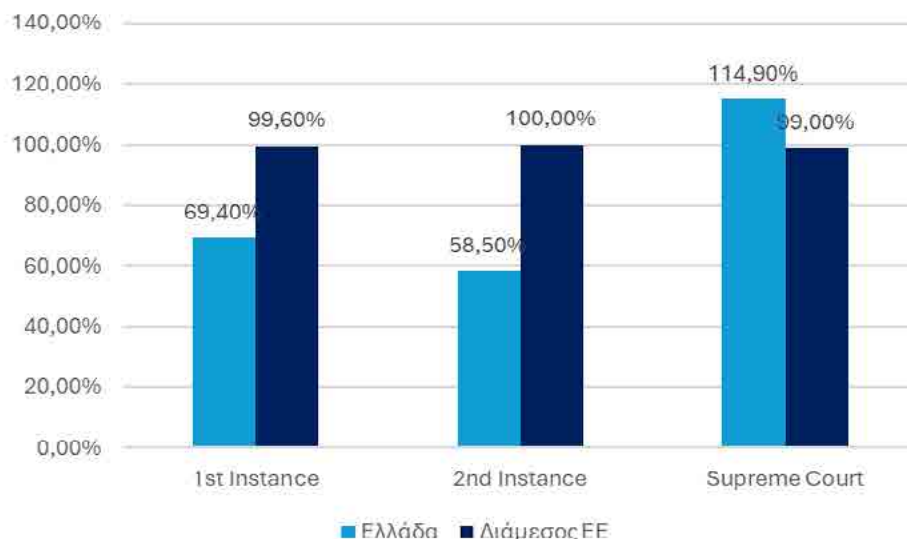
Γράφημα 10. Ποσοστό εκκαθάρισης υποθέσεων διοικητικού δικαίου

Γ. Η εικόνα επανέρχεται σε αρνητικές επιδόσεις στο πεδίο του ποινικού δικαίου. Στον πρώτο βαθμό, η Ελλάδα καταγράφει ποσοστό εκκαθάρισης υποθέσεων μόλις 69,4%, ενώ στην ΕΕ το αντίστοιχο ποσοστό φτάνει το 99,6%, ενώ στον δεύτερο βαθμό το ποσοστό μειώνεται περαιτέρω σε 58,5% έναντι 100% στην ευρωπαϊκή διάμεσο. Εξαίρεση αποτελεί ο Άρειος Πάγος, όπου το εν λόγω ποσοστό ανέρχεται σε 114,9%, υπερβαίνοντας το ευρωπαϊκό 99% (Γράφημα 11). Η εικόνα αυτή δείχνει ότι η ποινική δικαιοσύνη υποφέρει από καθυστερήσεις και συσσώρευση εκκρεμοτήτων, ιδιαίτερα στα κατώτερα επίπεδα. Το γεγονός αυτό οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, και στα χαμηλά ποσοστά αρχειοθέτησης των μηνύσεων, με συνέπεια ένα μεγάλο ποσοστό αυτών να φτάνει τελικά στο ακροατήριο (όπου και εκδίδεται, συνήθως, αθωωτική απόφαση)⁶.

Αξίζει σχετικά να σημειωθεί ότι ο αριθμός των νέων ποινικών υποθέσεων είναι μεγαλύτερος από την αντίστοιχη ευρωπαϊκή διάμεσο, όχι όμως ιδιαίτερος μεγαλύτερος (1,91 νέες υποθέσεις ανά 100 κατοίκους, έναντι 1,64).

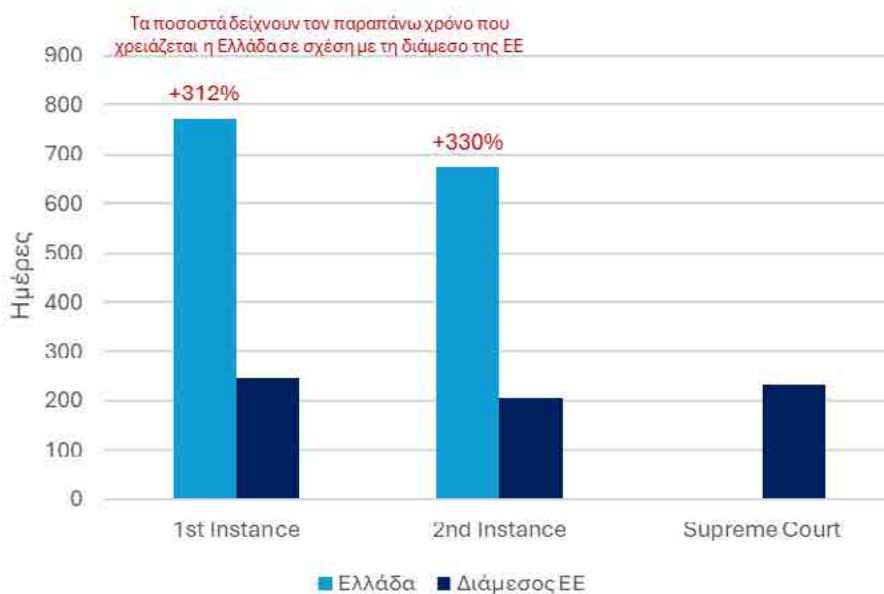
⁶ Βλ. σχετ. εγγύτητα Ι. Σαρμά, *Χώρα κατηγορουμένων*, Syntagma Watch 15.05.2025, διαθέσιμο στο [link](#) (τελευταία πρόσβαση 04.10.2025). Στο εν λόγω άρθρο, Ι. Σαρμά αναδεικνύει ακριβώς το παραπάνω σοβαρό πρόβλημα της ποινικής δικαιοσύνης στη χώρα μας, που όχι μόνον ευθύνεται (και αυτό) για τη βραδύτητα στην απονομή της δικαιοσύνης, αυξάνοντας μάλιστα το όλο κόστος του συστήματος απονομής, αλλά και συνιστά μία σοβαρή προσβολή θεμελιωδών δικαιωμάτων και ιδίως του τεκμηρίου αθωότητας. Ειδικότερα, στη χώρα μας, κυρίως επειδή για την αρχειοθέτηση μιας μήνυσης, καταγγελίας ή αναφοράς απαιτείται από τη διωκτική αρχή να αιτιολογήσει γιατί αυτή είναι προφανώς αβάσιμη, οι περισσότερες υποθέσεις παίρνουν την άγουσα για τα δικαστήρια, όπου και συνήθως εκδίδεται μετά αθωωτική απόφαση. Μέχρι τότε, όμως, ο κατηγορούμενος έχει καταταλαιπωρηθεί, ψυχικά-βιολογικά και οικονομικά, ενώ ένα ολόκληρο δικαστικό σύστημα έχει δαπανήσει κρίσιμους πόρους για μία αβάσιμη δίωξη. Η βασική αυτή παθογένεια αυτή θα πρέπει να αντιμετωπιστεί τάχιστα, με πρότυπο τις έννομες τάξεις και τις σχετικές ρυθμίσεις που αναφέρει στο άρθρο του ο Ι. Σαρμά.

Γράφημα 11. Ποσοστό εκκαθάρισης υποθέσεων ποινικού δικαίου

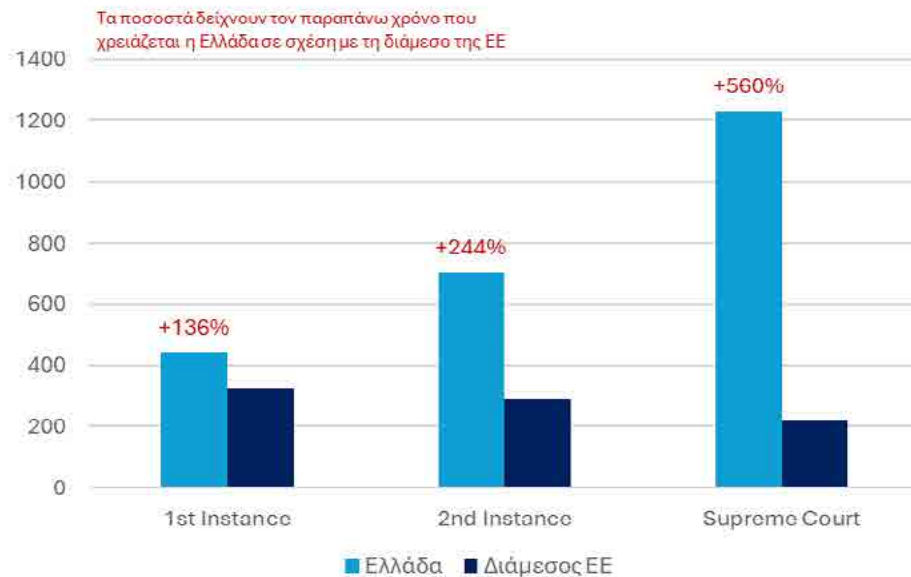
Δ. Οι διαφορές στους μέσους χρόνους εκδίκασης καθιστούν ακόμη πιο εμφανή τη δυσλειτουργία του ελληνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Δικαίως δε αυτοί οι χρόνοι συγκεντρώνουν συχνά το έντονο ενδιαφέρον του νομικού κόσμου και της κοινής γνώμης. Στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις πρώτου βαθμού, η Ελλάδα χρειάζεται 771 ημέρες κατά μέσο όρο (για την έκδοση πρωτοβάθμιας απόφασης), υπερτριπλάσιο χρόνο από την ευρωπαϊκή διάμεσο των 247 ημερών (+312%). Αντίστοιχα, στον δεύτερο βαθμό ο χρόνος είναι 673 ημέρες (έναντι 204, +330%), ενώ για τον Άρειο Πάγο δεν παρέχονται στοιχεία (Γράφημα 12).

Γράφημα 12. Χρόνοι εκδίκασης εκκρεμών υποθέσεων αστικών και εμπορικών διαφορών

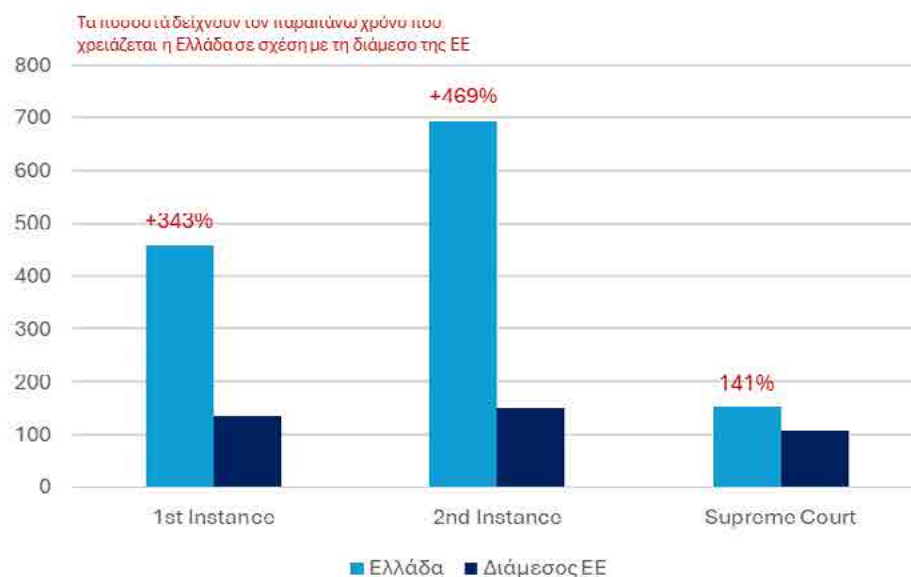
Ε. Οι διοικητικές υποθέσεις απαιτούν 439 ημέρες (+136% από την ΕΕ) στον πρώτο βαθμό και 703 στον δεύτερο (+244%), ενώ το Συμβούλιο της Επικρατείας εμφανίζει εντυπωσιακό χρόνο εκδίκασης 1232 ημερών (+560%), σημαντικά υψηλότερο από τις αντίστοιχες διαμέσους ΕΕ (322, 288 και 220 ημέρες, Γράφημα 13).

Γράφημα 13. Χρόνοι εκδίκασης εκκρεμών υποθέσεων διοικητικού δικαίου

ΣΤ. Στις ποινικές υποθέσεις, οι χρόνοι εκδίκασης είναι επίσης εξαιρετικά αυξημένοι: 460 ημέρες στον πρώτο βαθμό (+343% σε σχέση με την ΕΕ), 694 στον δεύτερο (+469%) και 152 στον Άρειο Πάγο (+141%), όταν τα ευρωπαϊκά μεγέθη κινούνται στα 134, 148 και 108 αντίστοιχα (Γράφημα 14).

Γράφημα 14. Χρόνοι εκδίκασης εκκρεμών υποθέσεων ποινικού δικαίου

Συνολικά, η εικόνα αποδοτικότητας της ελληνικής δικαιοσύνης φανερώνει σημαντικές ανισορροπίες σε σχέση με τα αντίστοιχα μεγέθη που καταγράφονται για την ΕΕ στη διάμεση επίδοση. Ειδικότερα:

Παρατηρούνται σοβαρές καθυστερήσεις στον ρυθμό εκκαθάρισης όλων των υποθέσεων, πλην των διοικητικών. Μάλιστα, οι καθυστερήσεις αυτές αυξάνονται στον δεύτερο βαθμό, γεγονός που προκαλεί διαρκή συσσώρευση εκκρεμοτήτων στο σύστημα απονομής της δικαιοσύνης.

Διαπιστώνονται, γενικότερα, σοβαρές καθυστερήσεις στην εκδίκαση των υποθέσεων σε όλους τους δικαιοδοτικούς κλάδους και σε όλους τους βαθμούς. Η βραδύτητα αυτή στην απονομή της δικαιοσύνης δεν είναι βιώσιμη. Υπονομεύει το κράτος δικαίου, ενθαρρύνει τη συναλλακτική αυθαιρεσία και κακοπιστία, υπονομεύει την εμπιστοσύνη τόσο των πολιτών όσο και των επιχειρήσεων στον θεσμό της δικαιοσύνης, καθιστώντας έτσι επιτακτική την ανάγκη για περαιτέρω θεσμικές-διարθρωτικές παρεμβάσεις με στόχο την επιτάχυνση και τον εξορθολογισμό της διαδικασίας απονομής δικαιοσύνης.

Περαιτέρω, αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι, πέραν του ανωτέρω σημαντικού παράγοντα της βραδύτητας στην απονομή της δικαιοσύνης, στοιχεία προηγούμενων ερευνών έχουν καταδείξει πως η πλειονότητα των ελληνικών επιχειρήσεων εντοπίζει επιπλέον ως παράγοντα αναποτελεσματικότητας στην προστασία των επενδύσεων τη συχνή αστάθεια του νομοθετικού πλαισίου, καθώς και τη χαμηλή ποιότητα της διαδικασίας παραγωγής νόμων. Το πρόβλημα αυτό παραμένει διαχρονικά έντονο, καθώς η νομοθέτηση –παρά την κάποια πρόοδο που έχει σημειωθεί τελευταία– χαρακτηρίζεται συχνά από εκπρόθεσμες και άσχετες τροπολογίες, ελλιπή ή προσχηματική δημόσια διαβούλευση, καθώς και συχνές μεταβολές του νομικού πλαισίου χωρίς ουσιαστική αξιολόγηση των συνεπειών των εκάστοτε υφιστάμενων ρυθμίσεων. Ενδεικτικό της κατάστασης είναι το γεγονός ότι, σύμφωνα με τον Δείκτη Ποιότητας Νομοθέτησης του Κέντρου Φιλελεύθερων Μελετών, κάθε νέος νόμος τροποποιεί κατά μέσο όρο 3,5 νόμους που έχουν θεσπιστεί εντός των προηγούμενων δώδεκα μηνών· το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνει τη διαρκή αποσταθεροποίηση του νομοθετικού περιβάλλοντος⁷.

IV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ: ΟΙ ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΝ Η ΚΑΙ ΕΝΤΕΙΝΟΝΤΑΙ, ΕΝΩ ΟΙ ΜΕΧΡΙ ΠΡΟΤΙΝΟΣ ΔΙΟΡΘΩΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΔΕΝ ΚΡΙΝΟΝΤΑΙ ΕΠΑΡΚΕΙΣ

Η ανάλυση των επιλεγμένων δεικτών αποδοτικότητας της ελληνικής δικαιοσύνης μέσα από τα ποσοτικά δεδομένα που δημοσιοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο καθιστά σαφές ότι οι διαρθρωτικές αδυναμίες του συστήματος παραμένουν, σε ορισμένα δε σημεία επιδεινώνονται.

Η αποδοτικότητα και λειτουργικότητα του ελληνικού δικαστικού συστήματος δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τον απόλυτο αριθμό των δικαστικών λειτουργών, αλλά κυρίως από την ορθολογική κατανομή τους, τη διοικητική τους υποστήριξη και τις συστημικές ανισορροπίες μεταξύ βαθμών και ειδικοτήτων. Η Ελλάδα διατηρεί συγκριτικά υψηλό αριθμό δικαστών ανά πληθυσμό,

⁷ Π. Καρκατούλης/Ε. Στεφοπούλου/Κ. Σαραβάκος/Ε. Χένα, *Δείκτης Ποιότητας Νομοθέτησης 2023*, Κέντρο Φιλελεύθερων Μελετών, 2023.

ωστόσο η αναντιστοιχία με τις πραγματικές ανάγκες του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας περιορίζει την αποδοτικότητά τους.

Παράλληλα, η έλλειψη επαρκούς διοικητικού προσωπικού καθιστά τη δικαστική εργασία συχνά μη αποδοτική, επιβαρύνοντας τους λειτουργούς με αρμοδιότητες που δεν συνδέονται με τον πυρήνα του δικαιοδοτικού τους έργου.

Αν λάβει δε κανείς υπόψη ότι ο αριθμός νέων δικαστικών υποθέσεων κινείται είτε χαμηλότερα από την αντίστοιχη ευρωπαϊκή διάμεσο (αστικές/εμπορικές υποθέσεις) είτε υψηλότερα αλλά πάντως κοντά στην αντίστοιχη ευρωπαϊκή διάμεσο (διοικητικές και ποινικές υποθέσεις), μπορεί εύλογα να υποθέσει ότι την απόδοση της ελληνικής δικαιοσύνης επηρεάζουν και οι δικονομικοί κανόνες, οι κανόνες δηλαδή που διέπουν τη διεξαγωγή των δικών. Η αυστηρότητα και ο πληθωρισμός των δικονομικών ρυθμίσεων στην ελληνική έννομη τάξη είναι φαινόμενο που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί (βλ. πάντως τις πρόσφατες παρεμβάσεις στον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας με τον ν. 5221/2025 –ΦΕΚ Α' 133/28.07.2025, με ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2026).

Περαιτέρω, η δυσλειτουργική κατανομή εισαγγελέων, η μισθολογική πυραμίδα και ο υπερπληθωρισμός δικηγόρων αποτελούν επίσης ενδείξεις ενός συστήματος που χρήζει συνολικής θεσμικής αναδιάρθρωσης. Οι αποκλίσεις που καταγράφονται σε σχέση με την ΕΕ δεν είναι συγκυριακές, αλλά δομικές και επίμονες, με τάσεις που ενισχύθηκαν την τελευταία πενταετία.

Εν κατακλείδι: Η ελληνική δικαιοσύνη χρειάζεται να διανύσει ακόμη σημαντικό δρόμο, και μάλιστα με βήμα γοργό. Μεταρρυθμίσεις, όπως η περαιτέρω ενίσχυση του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας, ο δικονομικός εξορθολογισμός, η εμβάθυνση και επιτάχυνση της ψηφιοποίησης των διαδικασιών, η αναδιοργάνωση της γραμματειακής υποστήριξης, η αξιολόγηση και ο εξορθολογισμός της ροής νομικών επαγγελματιών στην αγορά, καθώς και ένα πιο ισορροπημένο μισθολογικό σύστημα των δικαστικών λειτουργών, που θα εξασφαλίζει επαγγελματική προσέλκυση και εξέλιξη, θα μπορούσαν, ανάμεσα σε άλλα μέτρα, να ενισχύσουν την αποδοτικότητα του συστήματος. □